

as well as the reasons behind the lack of the motivation, the author also lists the main factors of developing the motivation of success while learning oral Japanese language. The author also mentions that blended learning benefits the development of consistent motivation towards learning, as it helps the student to deeply understand the structure of Japanese and peculiarities of the speech, to perform task in his/her own pace, to acquire the cooperation skills communicating with the groupmates and the teacher, to acquire the strategies and tactics of autonomous learning, to find new ways for oral communication. The article gives a definition of reflection and mentions the main ways it shows itself in the process of learning Japanese. Also the author describes the notion of the learning autonomy which suggests the following groups of learning strategies: metacognitive, cognitive, mnemonic and social. Besides, the separate group of self-test strategies is also distinguished. Finally, the article also gives the technology of learning strategy formation: defining the existing learning strategies; presenting learning strategies (verbalization of separate stages of planning, conducting and evaluating the learning process; step-by step description of the strategies); using learning strategies (using the activities which demand using certain learning strategies); recurrent training of using certain strategies; creating a curriculum and choosing appropriate learning strategies); evaluation of the learning strategies which were used.

Key words: blended learning, Japanese, oral language instruction, extrinsic motivation, intrinsic motivation, motive, reflection, learning autonomy, learning strategies.

УДК 378. 094+371

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.73-1.23>

Діда Г. А.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СЕСТРИНСЬКОЇ СПРАВИ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ

Узагальнено погляди науковців у контексті професійного самовдосконалення, проаналізовано процеси самозміни та саморозвитку, висвітлено психолого-педагогічні напрацювання щодо організації професійної підготовки майбутніх фахівців у медичних коледжах. Головна увага зосереджена на аналізі наукових підходів до сутності й змісту професійного саморозвитку та самовдосконалення фахівців сестринської справи. Зокрема, проаналізовано нормативну базу, яка визначає потребу формування професійної компетентності студентів медичних коледжів. Обґрунтовано потребу стимулювання студентів коледжів до самовдосконалення й особистісно-професійного саморозвитку із застосуванням сучасних засобів інформаційних технологій.

Розглянуто та проаналізовано основні теоретичні й методичні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в контексті підготовки їх до особистісного та професійного саморозвитку, самоосвіти й самовдосконалення. Окреслено основні суперечності та намічено методичні шляхи їх подолання. Визначено важливість новітніх технологій, які стимулюють здобувачів освіти до активного, самостійного накопичення особистого досвіду й розвитку професійного самовдосконалення в майбутній професії. Установлено, що сучасні інформаційні технології набувають абсолютно нових можливостей у стимулюванні особистісного та професійного саморозвитку майбутніх медичних фахівців. Розглянуто спектр практичних умінь, які повинні бути сформовані в здобувачів освіти, щоб розвивати самостійність і навчально-пізнавальну діяльність. Виокремлено практичні шляхи вдосконалення самоосвітньої діяльності, визначено роль книги для розвитку самоосвіти. Узагальнено потенціал самостійної роботи для особистісного й професійного саморозвитку та підвищення ефективності професійної підготовки фахівців сестринської справи в медичних коледжах.

Ключові слова: професійний та особистісний саморозвиток, професіоналізм, самоосвіта, інформаційні технології, суперечності, фахівці сестринської справи.

Сучасне українське суспільство має фундаментальну потребу у формуванні майбутніх фахівців, яким притаманний високий інтелектуальний потенціал, глобальне мислення й готовність до професійної діяльності. Професійна підготовка майбутніх фахівців нині повинна розглядатися як процес, який розкриває можливості не лише для ґрунтовної теоретичної та практичної підготовки, а й для самовдосконалення й саморозвитку як особистісного, так і професійного потенціалу. Особливо актуальним є питання вдосконалення професійної підготовки майбутніх медичних фахівців, які здобувають освіту в медичних коледжах. Уважаємо, що сучасний медичний фахівець має виступати в ролі активного дослідника власної професійної діяльності й уміти визначати найбільш перспективну траєкторію свого особистісного розвитку, а також розуміти потребу в професійному саморозвитку та самовдосконаленні.

Проведений аналіз наукових досліджень засвідчує, що основоположні психологічні механізми розвитку особистості вивчали Л. Виготський, А. Маслоу, К. Роджерс, С. Рубінштейн та ін. У педагогічній літературі ідеї саморозвитку активно пропагували С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін. Теоретичні й практичні питання саморозвитку особистості досліджені в публікаціях О. Гомонюк, С. Кузікової, В. Лозового, Г. Мешко, М. Нечепоренко й ін. Загальні психолого-педагогічні підходи до процесу самовдосконалення особистості в контексті професійної діяльності проаналізовані А. Деркачем, В. Ковальчук, Л. Мітіною, Г. Селевко, В. Фрицюк, В. Чайкою та ін. Професійний саморозвиток є предметом уваги в працях В. Буряка, І. Грабовця,

Л. Гребньова, Г. Зборовського, Д. Іщенко, О. Кучерявого, Е. Пахомової, І. Сидоренка, М. Трофімова й ін. У процесі вивчення означеного кола питань з'ясовано, що формування готовності майбутніх фахівців різних галузей до професійного саморозвитку досліджували А. Бистрюкова, А. Лисенко, О. Пехота, О. Серняк, Н. Чорна й ін.

Установлено, що в дослідженнях останніх років висвітлено механізми формування готовності майбутніх педагогів до професійного самовдосконалення (Т. Шестакова, [7]); процеси самозміни та саморозвитку в контексті освіти, практики й консультування (Б. Бен (B. Van) [8]); структуру готовності до професійного саморозвитку майбутніх учителів мистецьких спеціальностей (Н. Чорна [6]); педагогічні умови формування готовності викладачів профільних дисциплін аграрних ЗВО до професійного саморозвитку (В. Ільчук [2]); шляхи підготовки майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку (В. Фрицюк [5]). Особливу теоретико-методологічну цінність для дослідження становлять напрацювання науковців щодо професійної підготовки медичних фахівців у коледжах (Л. Борисюк, М. Дем'янчук, Н. Дуб, П. Кузьмінський, С. Левківська, Н. Лісна-Міський, К. Люшук, І. Махновська, І. Мельничук, І. Радзівська, Л. Романишина, П. Сидоренко, Т. Тимошук, О. Шавальова, З. Шарлович та ін.). Однак методологічні питання формування готовності майбутніх спеціалістів сестринської справи ще й нині недостатньо проаналізовані. Поза увагою наукової спільноти залишилися практичні площини використання засобів інформаційних технологій під час формування готовності студентів медичних коледжів до особистісно-професійного саморозвитку. Саме ці аспекти й покладені нами в основу написання статті.

Мета статті – проаналізувати основні аспекти професійної підготовки майбутніх молодших спеціалістів сестринської справи в контексті підготовки їх до саморозвитку, проаналізувати суперечності й окреслити основні методичні шляхи їх подолання.

Насамперед потрібно відзначити, що повністю поділяється позиція М. Дем'янчука, що професійна підготовка майбутніх фахівців у вищій школі є складним соціальним явищем, у якому поєднується значна кількість складників, їх специфічних функцій і взаємодій. Зокрема, ми солідарні з автором у тому, що “професійна підготовка майбутніх молодших спеціалістів сестринської справи в коледжах поєднує суб'єктів освітнього процесу (викладачів і студентів), матеріальне та науково-методичне забезпечення, методологічні підходи, закономірності й принципи організації навчання” [1, с. 93].

З прийняттям Законів України “Про освіту” (2017 р.), “Про вищу освіту” (2014 р.), Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки (2012 р.), а також Наказу МОЗ України “Про затвердження Положення про особливості ступеневої освіти медичного та фармацевтичного спрямування” (2000 р.), введенням Галузевих стандартів вищої освіти й Національної рамки кваліфікацій інтегральним показником якості професійної медсестринської підготовки є професійна компетентність, яку можна досягнути лише на основі особистісного та професійного саморозвитку.

Уважаємо, що належний рівень готовності студентів медичних коледжів до саморозвитку передбачає наявність у них внутрішньої мотивації та бажання особистого вдосконалення, сформованої професійної спрямованості на здійснення професійної діяльності, а також розвинутої здатності до рефлексії під час позитивних самозмін. Лише всі наведені чинники забезпечать максимальну фахову конкурентоспроможність на ринку праці. У зв'язку з цим постає нагальна потреба вдосконалення теоретичної та практичної підготовки студентів медичних коледжів у процесі гуманітарної підготовки в контексті формування в них готовності до особистісного й професійного саморозвитку.

У формуванні готовності студентів медичних коледжів до особистісного й професійного саморозвитку є потреба в забезпеченні якісної освіти фахівцям-бакалаврам і підвищення їхньої конкурентоспроможності на ринку праці, а також використанні інформаційних технологій під час організації гуманітарної підготовки.

Аналіз наукових пошуків, вивчення сучасного досвіду професійної підготовки студентів у медичних коледжах засвідчив наявність низки суперечностей, що потребують ефективного розв'язання, між:

– соціальним замовленням на якісну професійну підготовку студентів у медичних коледжах, що володіють готовністю до особистісного й професійного саморозвитку, і неналежною теоретико-методичною розробленістю цієї проблеми;

– вимогами, що зростають, до якості професійної підготовки фахівців-бакалаврів та інертністю медичної освіти, яка не встигає своєчасно реагувати на потреби стимулювання особистісного й професійного саморозвитку студентів у процесі їх навчання в коледжах;

– необхідністю формування в студентів теоретичних знань і практичних умінь і навичок про особливості особистісного і професійного саморозвитку та відсутністю практичних механізмів для реалізації зазначеної мети в межах гуманітарної підготовки в медичних коледжах;

– значним потенціалом інформаційних технологій і недостатнім рівнем його використання для формування готовності студентів медичних коледжів до особистісного й професійного саморозвитку.

Наголосимо, що впродовж останніх років досить широко використовуються інформаційні технології для здобуття освіти, не є винятком і медичні навчальні заклади. Застосування сучасних інформаційних технологій у процесі професійної підготовки студентів-медиків у коледжах нині є однією з важливих тенденцій розвитку медичної освіти. Завдяки активному впровадженню сучасних інформаційних технологій в освітньому процесі медичні заклади освіти набувають абсолютно нових можливостей у стимулюванні особистісного та професійного саморозвитку майбутніх медичних фахівців, які зможуть у подальшому бути конкурентоспроможними.

Однак, як показує практика, інформаційні технології непродуктивно використовуються під час гуманітарної підготовки, а також і в процесі формування в студентів медичних коледжів готовності до особистісного та професійного саморозвитку. Новітні технології використовуються для професійного саморозвитку не лише здобувачів освіти, а й викладачів у закладах вищої освіти, а саме: цифрові камери, які дають можливість викладачеві принести в аудиторію ті матеріали, які раніше були недоступними [3].

Найбільш плідно готовність до самовдосконалення формується в умовах міжособистісної комунікації, реалізованої у формі діалогу за допомогою дискусій, спільних обговорень у групах професійних проблем, аналізу конкретних ситуацій. Важливим засобом для стимулювання здобувачів освіти до активного, самостійного, накопичення особистого досвіду та розвитку є інформаційні технології. Спеціальні знання й уміння, тобто теоретична й практична підготовка, набуті студентами в навчальному процесі з використанням зазначених методів, є важливою педагогічною передумовою їхньої готовності до професійного самовдосконалення.

Важливою умовою формування готовності майбутніх медичних фахівців до професійного самовдосконалення є розвиток їхньої самостійності через організацію самоосвіти й самовиховання. Під самостійністю в навчанні для здобувачів освіти розуміють уміння систематизувати, запланувати, здійснювати, контролювати й регулювати свої навчальну та професійну діяльність і пізнавально-розумові дії без очевидної допомоги й прямого керівництва викладача. Щоб розвивалася самостійність у здобувачів освіти, потрібно сформувати такі вміння:

- планування відповідності виконання навчальних завдань, визначити й систематизувати розумові та практичні дії (методи й засоби), які необхідні для цього;
- самостійно контролювати свої дії, зіставляючи їх з метою; за потреби узгодити їх між іншими здобувачами освіти, відкоригувати, унести уточнення й могти врегулювати їх застосування;
- уміти самостійно оцінити результат виконаної роботи самостійно та визначити її перспективи в подальшому.

Важливою формою в самостійній і пізнавальній діяльності студента є самоосвіта, тобто цілеспрямована, систематична, керована самим студентом пізнавальна діяльність, необхідна для його вдосконалення. Самоосвіта має такі особливості: вона є не обов'язковою, а добровільною пізнавальною діяльністю, студент сам обирає собі форму самоосвіти, загалом це можуть бути індивідуальна робота з книгами, гуртки, відвідання факультативних занять, перегляди телепрограм тощо; студент сам регламентує свою самоосвітню діяльність, беручи до уваги свій вільний час; студент за своєї ініціативи звертається за допомогою до викладача чи інших спеціалістів.

Щоб сформувати в здобувача освіти готовність до безперервної самоосвіти потрібно, потрібно, щоб самоосвіта входила до навчального процесу як необхідне для освіти заняття. Це не нав'язування додаткової, позапрограмної роботи, а зміна характеру навчальної роботи.

У практичній площині плануємо використати такі шляхи, що забезпечують уведення самоосвіти в навчальний процес:

- рекомендування викладачем на занятті додаткових джерел, зокрема книг, журнальних статей, телепрограм;
- включення до завдань для самостійної роботи питань, що передбачають самоосвітню діяльність (знаходити власні приклади для ілюстрування вивченого матеріалу, відповідати на проблематичні й нестандартні запитання, зробити таблиці або графіки);
- включення у завдання для самостійної роботи студентів, у плани семінарських і лабораторних робіт, у тематику наукових конференцій таких питань, що стимулювали б студентів до самостійного пошуку джерел, необхідних для виконання завдань з подальшим їх опрацюванням; надання студентам чи стимулювання їхньої самостійності під час конкретизації планів-семінарів, семінарських, лабораторних та інших практичних робіт;
- стимулювання на заліках та іспитах тих студентів, які обізнані з додатковою літературою, які самостійно знайшли нову літературу.

Основну увагу під час розвитку самостійності потрібно звернути на те, щоб навчити студентів працювати з книгою. В. Сухомлинський [4] уважав, що "без самостійного читання неможливий свідомий вибір життєвого шляху".

Включення самоосвіти в освітній процес має передбачати послідовне навчання студентів видів і прийомів самостійної роботи зі зростаючою мірою самостійності як на аудиторних, так і на позааудиторних заняттях, пропаганду самоосвіти і стимулювання особистісного саморозвитку через роз'яснення й показ їх значення в житті, заохочення студентів за використання інформації, набутої шляхом самоосвіти, за успіхи в самостійній роботі з розширення знань.

Висновки. Майбутні спеціалісти сестринської справи ще під час навчання мають бути готовими до активного особистісного й професійного саморозвитку. Для студентів, які здобувають освіту в медичних коледжах, важливим є усвідомлення того, що стати успішним фахівцем зможуть лише ті, хто має хорошу професійну підготовку, володіє навичками саморозвитку як особистісного, так і професійного. Професійний саморозвиток, самоосвіта й удосконалення своїх знань для студентів-медиків буде сприяти в майбутньому для особистісної самореалізації, а також для забезпечення високої якості надання медичних і профілактичних послуг.

Перспективи подальших напрацювань будуть зосереджені в площині вивчення структурних складників готовності майбутніх спеціалістів сестринської справи до самовдосконалення.

Використана література:

1. Дем'янчук М. Р. Система професійної підготовки майбутніх спеціалістів сестринської справи у коледжах. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 "Педагогічні науки: реалії та перспективи"*. 2019. № 71. С. 92–96.
2. Ільчук В. В. Педагогічні умови професійного саморозвитку викладачів фахових дисциплін у вищих навчальних аграрних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця : Вінницький держ. пед. ун-т імені М. Коцюбинського, 2016. 254 с.
3. Муқан Н. В. Неперервна педагогічна освіта вчителів загальноосвітніх шкіл. Професійне становлення та розвиток (на матеріалах Великої Британії, Канади, США) : монографія. Львів : Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2010. 283 с.
4. Сухомлинський В. О. Вибрані твори. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина : в 5 т. Київ : Рад. шк., 1977. Т. 3. 670 с.
5. Фрицюк В. А. *Професійний саморозвиток майбутнього педагога* : монографія. Вінниця : ТОВ "Нілан ЛТД", 2016. 364 с.
6. Чорна Н. Б. Сутність та структура готовності до професійного саморозвитку майбутніх учителів мистецьких спеціальностей. *Вісник Запорізького національного університету. Серія: "Педагогічні науки"*. 2012. № 1 (17). С. 192–196.
7. Шестакова Т. В. Формування готовності майбутніх педагогів до професійного самовдосконалення : автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти". Київ : Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2006. 22 с.
8. Ban Bong-Jin. *Selbständerung und Selbstentwicklung im Rahmen von Pädagogik, Training und Beratung. Von der Wissenschaft zur Praxis*. PhD thesis, Universität zu Köln, 2011. 283 p.

References:

1. Demianchuk, M. R. (2019). Systema profesiinoini pidhotovky maibutnix spetsialistiv sestrynskoï spravy u koledzhakh. [System of vocational training of future junior specialists in nursing in colleges]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Drahomanova M. P. – Formation of future teachers' readiness for professional self-improvement*, 71, 2019. 92–96 [in Ukrainian].
2. Ilchuk, V. V. (2016). Pedahohichni umovy profesiinoho samorozvytku vykladachiv fakhovykh dystsyplin u vyschychk navchalnykh ahramnykh zakladakh [Pedagogical actions of professional self-development teach professional disciplines in other educational agrarian institutions]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Vinnytsia: Vinnytskyi derzh. ped. un-t imeni Mykhaila Kotsiubynskoho [in Ukrainian].
3. Mukan, N. V. (2010). *Neperervna pedahohichna osvita vchyteliv zahalnoosvitnykh shkil. Profesiine stanovlennia ta rozvytok (na materialakh Velykoï Brytanii, Kanady, SSHA) [Continuous pedagogical education of teachers of secondary schools. Professional development and development (based on UK, Canada, USA)]*. Lviv: Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnikha" [in Ukrainian].
4. Sukhomlynskyi, V. O. (1977) *Iybrani tvory. Sertse viddaiu ditiam. Narodzhennia hromadianyna. Lysty do syna. [Selected works. I give my heart to the children. Birth of a citizen. Letters to the son]*. (Vols. 1–4). K. : Rad. shk. [in Ukrainian].
5. Frytsiuk, V. A. (2016). *Profesiinyi samorozvytok maibutnoho pedahoha [Professional self-development of the future educator]*. Vinnytsia : TOV "Nilan LTD" [in Ukrainian].
6. Chorna, N. B. (2012). Sutnist ta struktura hotovnosti do profesiinoho samorozvytku maibutnix uchyteliv mystetskykh spetsialnosti [The essence and structure of the readiness for professional self-development of future teachers of art specialties]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pedahohichni nauky – Bulletin of Zaporizhzhya National University. Series: Pedagogical Sciences*, 1(17), 192–196 [in Ukrainian].
7. Shestakova, T. V. (2006). Formuvannia hotovnosti maibutnix pedahohiv do profesiinoho samovdoskonalennia [Formation of future teachers' readiness for professional self-improvement]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kyiv: *Natsionalnyi pedahohichniy un-t im. Drahomanova M.P.* [in Ukrainian].
8. Ban Bong-Jin. (2011). *Selbständerung und Selbstentwicklung im Rahmen von Pädagogik, Training und Beratung. Von der Wissenschaft zur Praxis*. PhD thesis, Universität zu Köln.

Dida H. A. Preparation of future nursing professionals for professional self-improvement

The article summarizes the views of scientists in the context of professional self-improvement, analyzes the processes of self-change and self-development, outlines the psychological and pedagogical developments regarding the organization of professional training of future specialists in medical colleges. The main focus is on the analysis of scientific approaches to the nature and content of professional self-development and self-improvement of nursing professionals. In particular, the normative base is analyzed, which determines the need for formation of professional competence of students of medical colleges. The necessity of stimulating the students of the colleges for self-improvement and self-professional self-development in using modern means of information technologies is substantiated.

The basic theoretical and methodological aspects of professional training of future specialists in nursing are considered and analyzed in the context of preparing them for personal and professional self-development, self-education and self-improvement. The main contradictions are outlined and methodical ways of overcoming them are outlined. The importance of the newest technologies that stimulate the educators to active, independent, accumulation of personal experience and the development of professional self-improvement in the future profession is determined. It is established that modern information technologies acquire absolutely new opportunities in stimulating personal and professional self-development of future medical specialists. The range of practical skills that must be formed in the educational process in order to develop independence and educational and cognitive activity is considered. Practical ways of improvement of self-educational activity are distinguished, role of the book for development of self-education is defined. The potential of independent work for personal and professional self-development and for increasing the efficiency of professional training of nursing professionals in medical colleges have been generalized.

Key words: professional and personal self-development, professionalism, self-education, information technologies, contradictions, specialists in nursing.